

ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

ГРАМАДСКАЯ КАМПАНИЯ

«ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ»

ВЫБАРЫ Ё ПАЛАТУ ПРАДСТАЎНІКОЎ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ШОСТАГА СКЛІКАННЯ

Аналітычная тыднёвая справаздача па выніках назірання

22.08.2016–28.08.2016

Назіранне ажыццяўляюць актывісты РПГА «Беларускі Хельсінкскі камітэт» і ПЦ «Вясна» ў рамках кампаніі [«Праваабаронцы за свабодныя выбары»](#)

ВЫСНОВЫ

- агітацыйная кампанія па-ранейшаму не вельмі заўважная ў грамадстве; у рэгіёнах агітацыйная актыўнасць праяўляецца нераўнамерна;
- свае выбарчыя фонды, паводле дадзеных ЦВК, адкрылі 360 кандыдатаў з 497, адпаведна 137 кандыдатаў у дэпутаты (27,6%) не могуць выдаткоўваць рэсурсы на агітацыйную дзейнасць;
- АВК не заўсёды анансуюць час і месца правядзення сваіх пасяджэнняў і сустрэч кандыдатаў з выбаршчыкамі;
- адзначаны выпадкі перашкодаў у публікацыі агітацыйных матэрыялаў апазіцыйных кандыдатаў, цензуры (патрабаванні ўзгадніць, скарэктаваць змест гэтых матэрыялаў); дзеючае выбарчае заканадаўства не прадугледжвае патрабавання ўзгаднення тэкстаў выбарчых друкаваных матэрыялаў друкарнямі і не накладвае такіх абавязкаў на саміх кандыдатаў;
- у большасці дзяржаўных СМІ асноўныя матэрыялы выбарчай кампаніі – гэта афіцыйная інфармацыя пра дзейнасць ЦВК і АВК, сродкі, якія паступілі на рахункі кандыдатаў у дэпутаты; змест і аб'ём публікацый, прысвечаных праўладным кандыдатам, у некаторых рэгіянальных выданнях указвае на няроўнае стаўленне да ўдзельнікаў перадыбарчага працэсу; недзяржаўныя СМІ ў рэгіёнах, за рэдкім выключэннем, мала асвятляюць выбарчую кампанію.

I. АГІТАЦЫЙНАЯ КАМПАНІЯ

У рэгіёнах па-рознаму праяўляецца агітацыйная актыўнасць. На месцах, за выключэннем асобных рэгіёнаў, амаль не відаць дзейнасці палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, чые кандыдаты ўдзельнічаюць у выбарчай кампаніі. Ва ўсіх акругах актыўна агітуюць праўладныя кандыдаты: іх давераныя асобы, якія ў большасці з'яўляюцца кіраўнікамі прадпрыемстваў і арганізацый, ладзяць пікеты, сустрэчы з выбаршчыкамі па месцы працы, у тым ліку, у працоўны час. Ідуць трансляцыі выступаў кандыдатаў па ТВ і радыё. У цэлым, назіральнікамі пакуль адзначаецца пасіўны, незаўважны для выбаршчыкаў характар выбарчай кампаніі.

Свае выбарчыя фонды, паводле дадзеных ЦВК, стварылі 360 кандыдатаў з 497, адкрыўшы адпаведныя рахункі ў «Беларусбанку».

Актыўныя апазіцыйныя кандыдаты часта сустракаюць перашкоды з боку прадстаўнікоў мясцовай выканаўчай улады.

26 жніўня ў в. Міжэрычы Зэльвенскага р-на каля мясцовай крамы сябры ініцыятыўнай групы кандыдата ў дэпутаты Івана Шэгі праводзілі агітацыйны пікет. Праз некаторы час да пікетоўшчыкаў пад'ехала старшыня Тулаўскага сельсавета Таццяна Умаравы. Тая паказалі ёй свае дакументы і паведамлілі, што праводзяць пікет законна. Тады спадарыня Умаравы пачала выказваць сваё незадавальненне пікетоўшчыкам і запісала дадзеныя іх пашпартоў, пасля чаго пікет прадоўжыўся.

Гэты ж кандыдат у дэпутаты сутыкнуўся з цяжкасцямі пры размяшчэнні сваіх перадвыбарчых плакатаў на цэнтральным паштовым аддзяленні Слоніма. Загадчыца аддзялення сказала, што не мае права вывешваць агітацыйныя плакаты ў падтрымку Івана Шэгі, толькі па загаду начальніка Раённага вузла паштовай сувязі Аляксандра Трацяка. Пры гэтым у рашэнні Слонімскага раённага выканаўчага камітэта № 517 ад 22 ліпеня 2016 года паведамляецца пра дазвол на размяшчэнне агітацыйных друкаваных матэрыялаў пра кандыдатаў у дэпутаты ў крамах, паштовых аддзяленнях, аптэках і г.д.

Кандыдат па Быхаўскай ВА №81 Арсень Чыгір сутыкнуўся з перашкодамі пры карыстанні рахункам у Бабруйскім аддзяленні «Беларусбанку». Супрацоўнікі банка памыліліся пры пераводзе грошай. Пераафармленне дакументаў зойме каля 10 дзён.

Таісія Кабанчук, сябра БХД і кандыдатка па Ленінскай ВА № 78 таксама сутыкнулася з праблемамі падчас адкрыцця выбарчага рахунку ў «Беларусбанку». Гэта заняло, па словах кандыдаткі, тыдзень: супрацоўнікі спасылаліся на «тэхнічныя прычыны», прасілі прыйсці ў іншы дзень і г.д.

У Лунінецкім раёне незалежнаму кандыдату па Лунінецкай ВА №13 Леаніду Дубаносаву прадстаўнікі мясцовай улады забаранілі сустракацца з выбарцамі ў вызначаных для гэтага месцах. У в. Кажан-Гарадок кіраўнік справам мясцовага сельвыканкама Галіна Малафейчык не задаволіла патрабаванне кандыдата, спаслаўшыся на тое, што з выбарцамі ўжо сустракаецца канкурэнт Дубаносавы, праўладны кандыдат Ігар Невар. Леанід Дубаносаў таксама паведаміў, што яго агітацыйныя матэрыялы знішчаюць невядомыя асобы.

Кандыдат у дэпутаты па ВА №83 Таццяна Шамбалава сумесна са сваёй даверанай асобай Віталём Рымашэўскім накіравала скаргі ў акруговую камісію Крычаўскай ВА №83, Магілёўскую абласную камісію і ЦВК на парушэнне выбарчага заканадаўства пры правядзенні тэледабатаў. 23 жніўня, падчас запісу тэлебатаў, вядучы, галоўны рэдактар ТРК «Магілёў» А. Скарабагатаў перашкаджаў выступам Віталя Рымашэўскага. Падобных дзеянняў у адносінах да іншай удзельніцы тэлебатаў, кандыдата ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў, старшыні Крычаўскага райсавета Таццяны Марачкавай з боку рэдактара не назіралася. Таццяна Шамбалава і Віталь Рымашэўскі патрабуюць ад камісій даць прававую ацэнку дзеянням А. Скарабагатава і перазапісаць выступ Рымашэўскага.

У той жа час праўладныя кандыдаты ў дэпутаты актыўна выкарыстоўваюць магчымасці, недасяжныя для іншых кандыдатаў, напрыклад, арганізуюць сустрэчы ў зручны для іх час, праводзяць іх на тэрыторыі іншай акругі, часам у месцах, дзе гэта не дазволена адміністрацыяй.

Васіль Чэкан, начальнік Дэпартамента па матэрыяльных рэзервах Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, які балатуецца па Віцебскай-Чыгуначнай ВА №19, анансаваў сустрэчу з выбаршчыкамі на 24 жніўня ў зале мясцовага каледжа. Сустрэча не адбылася. Пра яе ў каледжы нават не ведалі. Затое высветлілася, што сустрэча прайшла ў іншы дзень і ніякай афіцыйнай інфармацыі пра яе не давалася. 25 жніўня Васіль Чэкан выступаў перад выбарцамі ў працоўны час у Віцебскай абласной філармоніі. Паводле адміністратара гэтай установы культуры, якая тэрытарыяльна належыць іншай акрузе (Віцебская-Кастрычніцкая ВА №20), на сустрэчу склікалі працоўны калектыў. Перад работнікамі філармоніі выступілі Васіль Чэкан і Аляксандр Цацоха, дзеючы дэпутат парламента, які балатуецца паўторна па Віцебскай-Кастрычніцкай ВА №20.

У вельмі спрыяльных умовах праходзіць агітацыйная кампанія кандыдата ў дэпутаты па Жодзінскай ВА №64, вылучанага ад ААТ «БелАЗ» і зборам подпісаў, намесніка старшыні Жодзінскага гарадскога Савета Дзмітрыя Заблоцкага. Удзел у сустрэчах гэтага кандыдата бярэ яго давераная асоба – старшыня Жодзінскага гарадскога Савета Наталля Сушко, якая заявіла, што кандыдата ад ААТ «БелАЗ» падтрымліваюць гарадскія ўлады. 26 жніўня ў Жодзіне адбылося мерапрыемства, скарыстанае для агітацыі за гэтага ж кандыдата. Прозвішча Заблоцкага не агучвалася, але раздавалася агітацыйная прадукцыя (календарыкі з яго выявай і дадзенымі, зробленыя без выхадных дадзеных). Звесткі пра гэта мерапрыемства публікуе сайт Жодзінскага выканкама.

Назіральнікі паведамляюць пра парушэнні з боку праўладных кандыдатаў, якія выкарыстоўваюць на сваю карысць грашовыя сродкі ці іншыя адміністрацыйныя магчымасці па-за выбарчым бюджэтам. 11 жніўня 2016 года быў зацверджаны прадстаўнік па фінансавых пытаннях кандыдата ў дэпутаты па Мазырскай ВА № 42 Мікалая Расохі. 15 жніўня 2016 года Мазырская раённая арганізацыя прафсаюзаў зладзіла пікет, на якім распаўсюджваліся друкаваныя агітацыйныя матэрыялы ў падтрымку кандыдата Мікалая Расохі, што зафіксаваў мясцовы тэлеканал. 19 жніўня 2016 года на сайце мазырскага райвыканкама ў рубрыцы «Выбары–2016» з’явілася інфармацыя АВК аб паступленні і выдаткаванні грашовых сродкаў з асабістага рахунка гэтага кандыдата, з якой вынікае, што грашовыя сродкі Мікалай Расоха пакуль не

выдаткоўваў. Дадзеная сітуацыя – агітацыйная прадукцыя зроблена і распаўсюджваецца, а грашовыя сродкі з выбарчага рахунка кандыдата, не выдаткаваныя, – парушае патрабаванні ВК.

Папаўненне выбарчых рахункаў праўладных кандыдатаў адбываецца дзякуючы падтрымцы кіраўнікоў прадпрыемстваў, якія часта з'яўляюцца даверанымі асобамі кандыдатаў. У Светлагорскай ВА №46 усе кандыдаты адкрылі спецыяльныя рахункі. Як паведамлялася на сайце райвыканкама, на рахунак праўладнай кандыдаткі, дзеючага дэпутата Галіны Філіповіч паступіла 7244,5 руб, з якіх выкарыстана ўжо 2217,76. ВК не дае магчымасці грамадзянам высветліць крыніцы фінансавання кампаніі пэўнага кандыдата. Філіповіч мела магчымасць выступаць перад выбарцамі на святах вёскі, якія адбыліся 19 жніўня ў вёсках Прудок і Маісееўка Светлагорскага раёна. З канцэртнымі праграмамі выступалі мясцовыя артысты, якіх мабілізаваў аддзел ідэалогіі і культуры. На гэтых святах выступала кандыдат Філіповіч. Пра святочныя мерапрыемствы паведамленні ў мясцовай газеце ёсць, а выступленні на іх Галіны Філіповіч не ўзгадваюцца.

24 жніўня ў газеце «Родныя Вытокі» з'явіўся матэрыял пра кандыдата па Докшыцкай ВА №22 Уладзіміра Андрэйчанку, які 18 жніўня ў Докшыцкім выканкаме правёў асабісты прыём грамадзян. Старшыня Глыбоцкага выканкама на сходах у арганізацыях, на прадпрыемствах адкрыта заклікае галасаваць менавіта за Уладзіміра Андрэйчанку.

Адзначаны факты прымусу да ўдзелу ў агітацыйнай кампаніі кандыдатаў ад улады. У Смаргоні школьныя адміністрацыі прымушаюць настаўнікаў прыходзіць на сустрэчу з праўладным кандыдатам Адамам Кавальком. У Салігорску ў падтрымку праўладнага кандыдата па Салігорскай гарадской ВА №68 Андрэя Рыбака ў працоўны час работніц швейнага прадпрыемства «Калінка» адпраўляюць стаяць у пікетах.

Стартавала грамадзянска-патрыятычная акцыя Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі «Мы – разам!». Афіцыйна яна «накіравана на аб'яднанне беларускага народа, прыцягненне ўвагі да працоўных дынастый і традыцый настаўніцтва» і інш. Улада можа актыўна выкарыстоўваць гэту акцыю для падтрымкі пэўных кандыдатаў, як падчас прэзідэнцкіх выбараў выкарыстоўвала для падтрымкі Аляксандра Лукашэнкі.

II. ЦЭНЗУРА ВЫСТУПАЎ І АГІТАЦЫЙНЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Кандыдат у дэпутаты па выбарчай акрузе №9 Мельнік А.Н. падаў у акруговую камісію свае біяграфічныя дадзеныя, дзе засведчыў: «З'яўляюся праваслаўным вернікам». Акруговая камісія выкрасліла гэтыя звесткі. Кандыдат падаў скаргу ў Брэсцкую абласную выбарчую камісію. 23 жніўня ТВК паведаміла кандыдату аб задавальненні яго скаргі.

У Смаргонскай дзяржаўнай газеце «Светлы шлях» (№35 ад 26.08.16) размешчаны праграмы кандыдатаў Ірыны Вештард і Адама Кавалька. Праграма Вештард надрукавана драбнейшым шрыфтам і таму займае прыкладна на 20-25% меншую плошчу. Ірына Вештард паведаміла, што пасля здачы праграмы на публікацыю яна заехала ў рэдакцыю газеты і зрабіла праўкі ў тэксце. Але пры друку праўкі праігнараваны, праграма выйшла ў першапачатковым варыянце.

25 жніўня на мясцовым тэлебачанні павінен быў быць паказаны выступ кандыдата ў дэпутататы па Смаргонскай акрузе ад партыі АГП Мікалая Уласевіча. Але замест выступу трансляваліся застаўкі. Згодна з інфармацыяй БелаПАН, у сваім выступе Уласевіч казаў пра інцыдэнт на АЭС і магчымыя пагрозы. Раней афіцыйная газета Астравецкага райвыканкама «Астравецкая праўда» адмовілася друкаваць перадвыбарчую праграму Мікалая Уласевіча. У адмове гаворыцца, што праграма кандыдата не адпавядае патрабаванням ч.1 арт. 47 і ч. 1 арт. 75 ВК, дзе ідзе гаворка пра забарону на заклікі да змены канстытуцыйнага ладу, распальванне міжнацыянальнай ці сацыяльнай варожасці, а таксама абразу і паклёп на службовых асоб. У лісце, атрыманым Мікалаем Уласевічам з рэдакцыі, прапануецца змяніць тэкст праграмы, каб не парушаць нормы заканадаўства. Між тым, у лісце не гаворыцца, якія канкрэтныя словы ці сказы аўтара парушаюць заканадаўства. Мікалай Уласевіч накіраваў скаргу на дзеянні рэдактара газеты ў ЦВК.

Кандыдату па Свіслачскай ВА №93 Юрыю Хашчавацкаму было адмоўлена ў выступе па тэлебачанні, а таксама ў публікацыі праграмы ў газеце «Вячэрні Мінск». Галоўны рэдактар спаслаўся на патрабаванні арт. 47 і 75 ВК.

III. ВЫБАРЧЫЯ КАМІСІІ

Многія з назіральнікаў паведамлілі аб тым, што не мелі магчымасці прысутнічаць на пасяджэннях камісій: назіральнік ад РПГА «Беларускі Хельсінскі камітэт» па 99 Грушаўскай ВА высветліў, што 22.08.2016 адбылося пасяджэнне АВК № 99, паведамленне аб якім з'явілася толькі 26.08.2016. Назіральнікі таксама адзначаюць, што АВК не публікуюць свае пастановы або публікуюць толькі некаторыя з іх.

Праца камісій па-ранейшаму непразрыстая. 26 жніўня адбылося чарговае пасяджэнне Гродзенскай-Ленінскай ВА №52, якое доўжылася менш за хвіліну. На самым пачатку старшыня камісіі Алег Бялінскі прапанаваў прагаласаваць за прадстаўнікоў кандыдатаў і адразу пасля галасавання папрасіў назіральнікаў пакінуць аўдыторыю. З камісіяй без назіральнікаў яны працягнулі працу.

Мінская абласная камісія не дала адказу на скаргу па справе зняцця сваёй кандыдатуры кандыдатам Інэсай Зелянкевіч, пададзеную яшчэ 18 жніўня¹. Міжнародная місія назіральнікаў ад АБСЭ, якая 25 жніўня сустрэлася з старшынёй АВК 63 П. В. Навіцкім, атрымала ад яго недакладную інфармацыю аб колькасці зваротаў і скаргаў у АВК 63 і выніках іх разгляду.

АВК Салігорскай ВА №68 прадаставіла незалежнаму назіральніку Леаніду Мархотку дакумент, з якога вынікае, што праца камісіі цягам усяго перыяду выбарчага працэсу будзе адбывацца ў непразрыстым рэжыме. Назіральнік атрымаў копію адказу камісіі на скаргу аб адзінаасобным рашэнні старшыні камісіі Святланы Радзюк, у якім яму было адмоўлена ў магчымасці прысутнічаць пры праверцы подпісаў і дакументаў па рэгістрацыі.

У Кастрычніцкім раене Магілёўскай вобласці акруговыя камісіі № 86 і №87 на базе УВК №22 сумесна правялі трэнінг для сябраў участкавых выбарчых камісій. Вёў трэнінг Цімафеенка Дзмітрый Мікалаевіч, начальнік аддзела арганізацыйна-кадравай

¹ Глядзі падрабязна: <http://spring96.org/files/misc/tydniouvaja-15.08-21.08.2016.pdf>.

работы адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г. Магілёва і намеснік старшыні АВК №87. Па сутнасці была звернута ўвага на наступнае: камісіі павінны адмаўляць назіральнікам у магчымасці бачыць змест бюлетэня; падыходзіць да стала камісіі пры падліку галасоў; рабіць фота- відэоздымкі.

IV. СКАРГІ

Па ўпершыню абноўленых апублікаваных дадзеных ЦВК, у камісіі рознага ўзроўню было зарэгістравана 385 зваротаў. З іх 195 атрымала ЦВК, 85 – тэрытарыяльныя і 105 – акруговыя выбарчыя камісіі. Інфармацыя аб зваротах пададзеная ЦВК такім чынам, што не характарызуе змест гэтых зваротаў (скаргі, прапановы, падзякі і інш.).

Кандыдат у дэпутаты ад АГП па Крычаўскай выбарчай акрузе №83 Таццяна Шамбалава накіравала скаргу ў Магілёўскую абласную выбарчую камісію, у якой патрабуе адмяніць рашэнне акруговай камісіі аб узгадненні месцаў для правядзення масавых мерапрыемстваў у Хоцімскім і Чэрыкаўскім раёнах. У Хоцімску для правядзення перадвыбарчых мерапрыемстваў вызначаны толькі два месцы, у Чэрыкаве – 5. Між тым, у Крычаўскім і Клімавіцкім раёнах, якія таксама ўваходзяць у ВА №83, райвыканкамамі вызначаны толькі забароненыя для масавых мерапрыемстваў месцы, а ўсе іншыя месцы дазволены для правядзення перадвыбарчых масавых мерапрыемстваў. Таццяна Шамбалава лічыць, што Хоцімскі і Чэрыкаўскі райвыканкамы павінны адмяніць свае папярэднія рашэнні наконт вызначэння месцаў для правядзення масавых мерапрыемстваў кандыдатамі і прыняць новыя, аналагічныя рашэнням Крычаўскага і Клімавіцкага райвыканкамаў.